

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА НАУКИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Збірник наукових праць
(За матеріалами X Всеукраїнської науково-
теоретичної конференції
від 15 травня 2025 року)

Житомир – 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Кафедра філософії та політології

**ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. І. ПИРОГОВА**

Кафедра філософії та суспільних наук

**РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
*Кафедра філософії***

**ІНСТИТУТ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ АКАДЕМІЇ «ІГНАТІАНУМ»
(м. Краків, Республіка Польща)**

Кафедра філософії культури та релігієзнавства

**ЖИТОМИРСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В УКРАЇНІ**

СОЦІОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ

Житомирське відділення

УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ РЕЛІГІЄЗНАВЦІВ

Житомирське відділення

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА НАУКИ:
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ**

*Збірник наукових праць
(За матеріалами X Всеукраїнської
науково-теоретичної конференції
від 15 травня 2025 року)*

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського
державного університету імені Івана Франка,
протокол № 11 від 30 травня 2025 р.*

Редакційна колегія:

*Кобетяк А. Р., доктор політичних наук, доцент;
Ковтун Н. М., доктор філософських наук, професор;
Козловець М. А., доктор філософських наук, професор;
Соколовський О. Л., доктор філософських наук, професор;
Горохова Л. В., кандидат філософських наук, доцент;
Заглада В. М., кандидат філософських наук, доцент.*

Рецензенти:

Предко Олена, доктор філософських наук, професор, професор кафедри релігієзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Сидорук Тетяна, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин Національного університету «Острозька академія»;
Вітюк Ірина, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри журналістики та філософських студій Державного університету «Житомирська політехніка».

А 43 Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики
сьогодення: зб. наук. праць / за ред. А. Р. Кобетяка та ін. Житомир :
Видавничий центр ЖДУ імені Івана Франка, 2025. 192 с.

У збірнику вміщено статті та тези доповідей учасників Х Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Актуальні проблеми філософії і науки: виклики сьогодення». У матеріалах авторів акцентовано увагу на фундаментальних проблемах сучасної філософії та науки, екзистенційних викликах для буттєвості людини в умовах війни, проблемах релігійних трансформацій і безпеки у сфері релігійних відносин в Україні та на міжнародній арені, аналітиці суспільно-політичних процесів в умовах глобальних і регіональних конфліктів, актуальних соціогуманітарних проблемах сучасності, проблемах освітньої і виховної діяльності в ситуації соціальної невизначеності, на гуманітарних аспектах розвитку культури.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, студентам, усім зацікавленим філософськими дослідженнями проблем сучасної цивілізації.

ЗМІСТ

1. ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКА КЛАСИКА: РЕЦЕПЦІЙ ТА СУЧАСНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Козловець М.

Масова некомпетентність як соціальне явище..... 9-13

Білик Я.

Парадокси філософії Альберта Камю..... 13-14

Гольд О., Васалатій М.

Філософські аспекти мультикультуралізму у збереженні культурної спадщини в сучасній Україні..... 15-17

Вітюк І.

Есхатологічні ідеї в античній філософії..... 17-19

Макаров З.

Чи був у філософії акціологічний поворот?..... 20-22

Ярунчик А.

Філософсько-логічні настанови Петра Лодія..... 22-24

Кузнєцов В.

Мережевий суб'єкт як соціальна істота..... 25-26

Ратушняк І.

Відображення морально-етичних особливостей українського суспільства початку ХХ ст. у спогадах Модеста Левицького «Казенні діти»..... 26-28

Амма А.

Приода інформаційного суспільства в інтерпритації Елвіна Тофлера..... 28-29

Янішевський О.

Тероризм як відхід від істинного імаму: герменевтичний аналіз імперативу любові до ближнього в ісламі..... 29-32

Сятиня В.

Феномен французького Просвітництва..... 32-34

2. ЛЮДСЬКЕ БУТТЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ТРАНЗИТИВНОСТІ. ВИПРОБУВАННЯ ВІЙНОЮ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ

Панчук І.

Цивілізаційний вибір: специфіка українських реалій..... 35-36

Утюж І.

Суспільство втоми: нові смисли існування людини в умовах соціальної сингулярності..... 37-38

Вирішальним відмінностями між класичним та мережевим суб'єктом є вплив цифрових технологій на особистість та соціальну взаємодію.

У полі зору сучасних філософів перебувають проблеми зміну суб'єктності під впливом цифрових технологій. Основою для новітніх досліджень стали праці Ж. Дельоза (концепція «суспільства контролю»), Б. Латура (актантно-мережева теорія), П. Леві (колективний інтелект), Л. Сфорова (філософія кіберсуб'єктності), Ш. Теркла (ідентичність у цифровому світі). Важливими у питанні визначення мережевого суб'єкта є праці М. Кастельса «Галактика Інтернету» та «Інформаційна епоха». Він стверджував, що в інформаційну епоху людина більше не існує ізольовано, а функціонує як частина складної мережевої структури [2, с. 18]. Соціальна взаємодія зміщується у сферу цифрових комунікацій, де суб'єкти формують ідентичність через мережеві зв'язки.

У сучасному суспільстві значна частина соціальної взаємодії відбувається в мережевих структурах (соціальні мережі, форуми, цифрові спільноти). Це змінює традиційні уявлення про суб'єкта [1, с. 213]. Мережевий суб'єкт – це не просто індивід у цифровому просторі, а новий тип соціальної істоти, яка функціонує через множинні комунікаційні зв'язки, змінюючи класичні уявлення про суб'єктність.

Література

1. Матвієнко О. В. Суб'єкт, суб'єктність та ефективна комунікація. Культурологічний альманах. 2024. №1, С. 213–218. URL: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.1.26> (дата звернення: 17.03.2025)
2. Пічугіна Ю. Нова культура в концепції мережевого суспільства Мануеля Кастельса. Молодий вчений. 2019. 1 (65), 17-19. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-4> (дата звернення: 06.04.2025).

Ігор Ратушняк,

старший викладач кафедри філософії та суспільних наук,
Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова

ВІДОБРАЖЕННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПОЧАТКУ ХХ СТ. У СПОГАДАХ МОДЕСТА ЛЕВИЦЬКОГО «КАЗЕННІ ДІТИ»

Початок ХХ ст. позначений глибокими соціальними трансформаціями в Україні, яка перебувала у складі імперії Романових. Спогади Модеста Левицького «Казенні діти» є унікальним медичним та суспільно-гуманітарним джерелом, що дозволяє реконструювати етичну атмосферу тогочасного суспільства та його ставлення до найуразливіших членів – дітей-сиріт.

Дослідження цього твору дає можливість осмислити морально-етичні особливості української спільноти початку ХХ ст. через призму особистого досвіду визначного лікаря та інтелігента.

Мета публікації, дослідити відображення морально-етичних особливостей українського суспільства початку ХХ ст. у творі М. Левицького, визначити гуманістичні мотиви його ставлення до покинутих дітей і окреслити зв'язок між особистою практикою лікаря та моральним осмисленням соціальної реальності.

Лікар, педагог, письменник і дипломат Модест Левицький (1866-1932) народився в графській родині в Проскурівському повіті Подільської губернії. Його рід був давнім і шляхетним; зокрема, відомою була його молодша сестра – художниця Софія Левицька, znana серед паризької богеми [2]. Після закінчення медичного факультету Київського університету (1893) він долучився до українського національно-революційного руху, товаришував із Є. Чикаленком, родиною Косачів, співпрацював з М. Лисенком, Б. Грінченком, С. Єфремовим [1, 5, с. 8-13]. Пройшовши шлях від земського лікаря до директора фельдшерської школи й притулку для покинутих дітей у Києві (1905 р.), Левицький у своїх спогадах описав емоційно насичені та морально загострені епізоди з життя сиріт, які яскраво відображають етичний стан суспільства, що сприймало таких дітей радше як тягар, а не як повноцінних громадян [5, с. 14]. «Казенними дітьми називають люди в околицях Києва тих дітей-підкидьків, що їх зрікається рідна мати (батько здебільшого зрікся їх ще перед тим, як вони на світ народилися) ...» [3, с. 3]; «Люди кленуть тих матерів, тяжко кленуть їх, невідомих, не міркуючи про те, що саме примусило ту нещасну перемогти хоч-би животинний інстинкт матері» [3, с. 3].

Такі діти часто опинялися в земському притулку на Лук'янівці – після втручання поліції, яка складала протокол [3, с. 4].

Спогади Левицького є унікальним джерелом для вивчення морального стану українського суспільства через конкретні історії дітей: Толіка, який мав вроджений сифіліс [3, с. 10-16]; дівчинки Бірути, яку Левицький, як керівник притулку, намагався захистити від нав'язаної релігійної асиміляції [3, с. 17]; братів Жорика і Васі, яких доля, розвела між байдужим чиновником при Київському генерал-губернаторові та співчутливим шевцем [3, с. 27-36].

Левицький не залишився осторонь: він самостійно шукав опікунів, долав бюрократичні бар'єри, публікував звернення у пресі, апелював до суспільної свідомості. У розділі «Шахтарева драма» описано, як троє малих дітей були влаштовані до родини священика завдяки газетному допису в «Раді» [3, с. 7-10].

Таким чином спогади М. Левицького є формою морального опору суспільній кризі та відображенням гуманістичних цінностей української інтелігенції початку століття [5, с. 15].

Отже, спогади Модеста Левицького – це не лише соціальний документ, а й етичний індикатор доби. Його постать – лікаря, інтелігента, гуманіста – свідчить про здатність особистого морального вибору протистояти суспільній індиферентності.

Література

1. Енциклопедія Сучасної України. Стаття Левицький Модест. URL: <https://esu.com.ua/article-53796> (16.04.2025). Назва з екрану.
2. Левицький Модест Пилипович. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Левицький_Модест_Пилипович (дата звернення: 16.04.2025). Назва з екрану.
3. Левицький М.П. Казенні діти (Із спогадів лікаря). – К.; Відень: Наша воля. Друк. «Форвертс», 1920. – 36, [2] с. – (Вид-во «Наша воля»; Ч[исло] 2). Відб. із тижневика: Воля.
4. Левицький М. Вибране / Упоряд. Н. Пушкар, О. Яблонська, Т. Данилюк-Терещук; Вступ. ст. і прим. О. Яблонської; Худож. оформл. А. Косенко – Луцьк: «Терези», 2016. – 462 с.
5. Спогади про Модеста Левицького. В. Левицький – Син про батька, Д. Дорошенко – Лікар гуманіст. Вінніпег, 1967. 41 с.

Алефтіна Амма,

аспірантка кафедри філософії та політології,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПРИРОДА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ЕЛВІНА ТОФФЛЕРА

Розвиток сучасного людства, розшифрування та редагування геному людини, освоєння космічного простору, виробництво зброї масового винищення спонукають людства до більшого рівня відповідальності людини за своє майбутнє, за еволюцію самої людської цивілізації. Утім світовідчуття сучасної цивілізації є достатньо розбалансованим. І одним з чинників невизначеності, транзитивності і невпевненості людини у майбутньому є надмірна кількість інформаційних потоків, які заповнили її життєвий світ.

Один з відомих теоретиків інформаційного суспільства американський мислитель Е. Тоффлер у праці «Футурошок» характеризує цю ситуацію, як шок людства від майбутнього, який надзвичайно швидко наздоганяє людину через швидкоплинність, інновації, багатомірність інформаційних потоків [1, р. 45-47]. Знання у такому розумінні в інформаційному суспільстві стають найбільшою цінністю і основою для досягнення влади і багатства.